

УДК

О.В. Полякова, к.е.н., доцент

О.І. Єрмак, к.е.н., доцент

О.М. Клименко, к.е.н., доцент

ВПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗА РУХОМ І ВИКОРИСТАННЯМ ЗАПАСІВ

Анотація. Обґрунтовано необхідність впровадження управлінського обліку запасів на промислових підприємствах з метою посилення контролю за рухом, витрачанням сировини та виробничих відходів.

Ключові слова: запаси, управлінський облік, текстильна промисловість, калькулювання, витрати, центр відповідальності.

О.В. Полякова, к.э.н., доцент

А.И. Ермак, к.э.н., доцент

Е.М. Клименко, к.э.н., доцент

ВНЕДРЕНИЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА ДЛЯ КОНТРОЛЯ ЗА ДВИЖЕНИЕМ И ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЗАПАСОВ

Анотація. Обоснована необхідність внедрення управленческого учета запасов на промышленных предприятиях с целью усиления контроля за движением, использованием сырья и производственных отходов.

Ключевые слова: запасы, управленческий учёт, текстильная промышленность, калькулирование, затраты, центр ответственности.

O.V. Polyakova, candidate of economic sciences,
associate professor

A.I. Yermak, candidate of economic sciences,
associate professor

E.M. Klimenko, candidate of economic sciences,
associate professor

INTRODUCTION OF THE MANAGEMENT ACCOUNT TO CONTROL FLOATING AND USE OF STOCKS

Abstract. The liability of introduction of the management account of stocks at the industrial enterprises aimed to strengthen control of floating, use of raw materials and industrial waste is proved.

Keywords: stocks, management account, the textile industry, costing, expenses, the responsibility centre.

Актуальність теми дослідження. Аналіз практики роботи багатьох промислових підприємств показує, що стандартний бухгалтерський облік для цілей управління підприємством є недостатнім, зокрема для управління запасами. На таких підприємствах постає проблема впровадження управлінського обліку запасів з урахуванням особливостей виробництва та потреб управління. Правильна побудова управлінського обліку сировинних ресурсів у суконному виробництві дозволить виявити і мобілізувати резерви скорочення витрат сировини на виготовлення готової продукції з метою зниження її собівартості, для підвищення рентабельності виробництва й зменшення потреб в обігових коштах.

Постановка проблеми. Поняття внутрішньогосподарського (управлінського) обліку вперше офіційно запропоновано для практичного

застосування Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [1]. Згідно із ст.1 цього Закону внутрішньогосподарський (управлінський) облік – система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством.

Недоліком системи бухгалтерського обліку можна вважати те, що багато даних, які збираються, не потрібні зовнішнім користувачам, але без них не може обійтися менеджмент організації, тому є логіка в тому, щоб фінансовий облік позбавити зайвої роботи і забезпечити інформацію для зовнішніх користувачів, а управлінський – орієнтувати на докладний облік ресурсів підприємства, економне їх витрачання, збір даних для прийняття рішень. Вивчення й аналіз літератури з цих питань [2, 3, 4, 5, 6, 7] дало змогу встановити, що хоча підсистема управлінського обліку в нашій країні запроваджена порівняно недавно, у певної частині спеціалістів є сумніви щодо правомірності його існування. Вони стверджують, що є три основних види обліку – оперативно-технічний, статистичний і бухгалтерський, кожен з них надає необхідну інформацію для управління, а у виділенні ще одного виду обліку немає потреби. Однак багато спеціалістів сфери обліку вважають, що управлінський облік як самостійний вид формування й використання економічної інформації є необхідним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблем впровадження управлінського обліку запасів присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених та фахівців, таких як П.Й. Атамас, М.А. Вахрушина, С.Ф. Голов, В. С. Лень, Л.В. Нападовська, М.С. Пушкар.

Однак слід зазначити, що питання управлінського обліку в галузевому розрізі, на жаль, багатьма авторами не порушується або розглядається частково.

Постановка завдання. Метою статті є визначення та обґрунтування основних напрямів впровадження управлінського обліку запасів на промислових підприємствах.

Викладення основного матеріалу. Організація управлінського обліку запасів на промислових підприємствах є дуже складним процесом, що зумовлено галузевою специфікою. Тому правильна постановка управлінського обліку запасів на підприємствах даної галузі дає можливість виявити й мобілізувати резерви скорочення витрат сировини, зниження собівартості готової продукції, підвищення рентабельності виробництва і зменшення потреб в обігових коштах.

Практика роботи промислових підприємств показала, що при обліку витрат на виробництво в них застосовують попередільний, або нормативний метод обліку витрат і калькулювання собівартості продукції.

На промислових підприємствах частка сировини в собівартості готової продукції становить 50 – 70 %, виробництво пов'язане з тривалим виробничим циклом виготовлення продукції – від надходжень сировини до готової продукції до 90 днів.

Отже, застосування нормативного методу списання витрат сировини на готову продукцію не дає достовірної інформації про фактичне використання сировини, кількість отриманих відходів виробництва і їх подальше використання.

Розглянемо приклад впровадження управлінського обліку запасів на підприємствах текстильної галузі.

Із суміші сировини, яку вкладають в партії, до 25% перетворюється в прядильному виробництві у відходи виробництва. Зворотні відходи використовуються: 1) рванина рівниці, круті кінці, почіс апаратний після відповідного очищення вкладають у „прядому” суміш; 2) здир, підметини,

випад апаратний після очищення вкладають у ковдри ватні, матраци, ватин.

З метою контролю за рухом сировини від суміші до готової продукції за переділами суконного виробництва пропонуємо застосовувати на підприємствах текстильної галузі попередільний метод з використанням нормативів виходу пряжі із суміші; сирових тканин із пряжі; готових тканин із сирових тканин. Паралельно доцільно здійснювати контроль за використанням отриманих відходів виробництва, тобто впроваджувати програму безвідходного виробництва.

У системі управлінського обліку формується насамперед інформація про витрати виробництва. Матеріальні витрати суконного виробництва є одним з основних об'єктів управлінського обліку. Їх групують і обліковують за місцями виникнення. Місця виникнення витрат - структурні одиниці та підрозділи, в яких відбувається первісне використання матеріально-сировинних ресурсів (робочі місця, виробничі переділи, цехи, виробництва). У системі управлінського обліку обов'язково слід вказувати «центр відповідальності».

Центр відповідальності - це сегмент діяльності підприємства, в якому встановлено персональну відповідальність керівника за показники діяльності, які він повинен контролювати [2].

Тому управління витратами, в тому числі матеріальними, відбувається через цілеспрямовану діяльність працівників підприємств. Працівники, які беруть участь у процесі управління, мають відповідати за доцільність того чи іншого виду матеріальних витрат у досліджуваній галузі. Отже, під центром відповідальності слід розуміти структурний елемент підприємства, у межах якого керівник несе відповідальність за доцільність понесених витрат. Керівництво підприємства самостійно вирішує, в яких розрізах

здійснювати деталізацію місць виникнення витрат і як їх ув'язати з центрами відповідальності.

Центри відповідальності були створені для оцінки роботи керівників структурних підрозділів. Відповідно до цієї теорії необхідно перш за все визначити межі та ступінь відповідальності осіб, котрі приймають рішення за результати своєї роботи [7].

Кожен виробничий процес у текстильній промисловості має дуже складну структуру, складається з кількох цехів та відділів, включає відповідну технологічну обробку виробничих запасів. Виходячи з цього, вважаємо потрібним визначити основні центри відповідальності на кожній стадії виробництва в системі управлінського обліку.

Першим етапом технологічного циклу є прядильне виробництво. До центрів відповідальності можна віднести цех карбонізації, фарбування, цех змішування, чесальний і прядильний цехи. Слід звернути увагу на те, що центр витрат сировинних ресурсів у прядильних виробництвах – підготовчий відділ. Оскільки від того, що фактично закладено в суміш (рецептури суміші), залежатиме в основному вихід пряжі, відходів і собівартість продукції, калькуляційною одиницею в цьому виробництві є 1 кілограм пряжі апаратної.

Другим етапом технологічного циклу є ткацьке виробництво. До центрів відповідальності можна віднести мотальний, снувальний, шліхтувальний, пробірний, шпульний цехи, цех запарки і ткацький. В цьому виробництві калькуляційною одиницею є 1 погонний метр сирової тканини.

Третій, заключний, етап суконного виробництва – оздоблювальне виробництво. У цьому виробництві можна виділити такі основні центри відповідальності: цех мокрої обробки, цех фарбування, цех сухої обробки. Основою управлінського обліку матеріально-виробничих запасів у оздоблювальному виробництві є паспортна система обліку шматків. За

допомогою паспорта контролюють рух і використання сировинних тканин у цьому виробництві. Калькуляційною одиницею в оздоблювальному виробництві є 1 погонний метр готової тканини.

Керівник кожного з цих центрів має відповідати за формування витрат, за їх доцільність. До таких витрат, які формуються по кожному переділу суконного виробництва і складають баланс витрат кожного виробничого переділу відносять сировину (за винятком відходів), допоміжні матеріали (хімікати, барвники), паливо технологічне (пара), електроенергію для технологічних цілей, основну заробітну плату, нарахування на заробітну плату, воду та стоки для технологічних цілей, загалом - виробничі постійні витрати, загалом - виробничі змінні витрати.

Висновки. Отже, для ефективного функціонування текстильного підприємства необхідне використання з максимальною віддачею наявних у його розпорядженні ресурсів і насамперед матеріальних, оскільки досліджуване виробництво матеріаломістке.

Для виконання поставленого завдання керівництву підприємства необхідна оперативна і достовірна інформація про рух і використання матеріальних ресурсів, що реально відображає результати його повсякденної фінансово-господарської діяльності, дозволяє визначити перспективи діяльності підприємства і є основою для прийняття управлінських рішень.

Тому, першим етапом впровадження управлінського обліку на промислових підприємствах є аналіз методів калькулювання собівартості продукції, які застосовують підприємства та вибір оптимального з них. Обраний метод калькулювання має забезпечити надання достовірної інформації про фактичне використання сировини, кількість одержаних відходів виробництва та їх подальше використання.

Другим етапом має стати визначення центрів відповідальності на підприємстві з метою посилення контролю за рухом запасів сировини за виробничими переділами.

Література

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність: Закон України від 16 липня 1999 року №996-XIV зі змінами і доповненнями. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
2. Атамас П.Й. Управлінський облік. [Навч. посібник., 2-е вид.] / П.Й. Атамас – К: Центр навчальної літератури, 2009 – 440с.
3. Вахрушина М.А. Управленческий анализ. [Учеб. пособие, 2-е изд.] / М.А.Вахрушина. – М.: Омега-Л, 2005 – 432 с.
4. Голов С. Ф. Управлінський облік: [Підручник] / С. Ф. Голов – К.: Лібра, 2006 – 704 с.
5. Лень В. С. Управлінський облік. [Навч. посібник, 2-е вид.] / В. С. Лень – К.: Знання-Прес, 2006 – 317 с.
6. Нападовська Л.В. Управлінський облік. [Підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / Л. В. Нападовська – К.: Книга, 2008 – 544с.
7. Пушкар М.С. Управлінський облік. / М.С. Пушкар — Тернопіль, 2007. — 160 с.